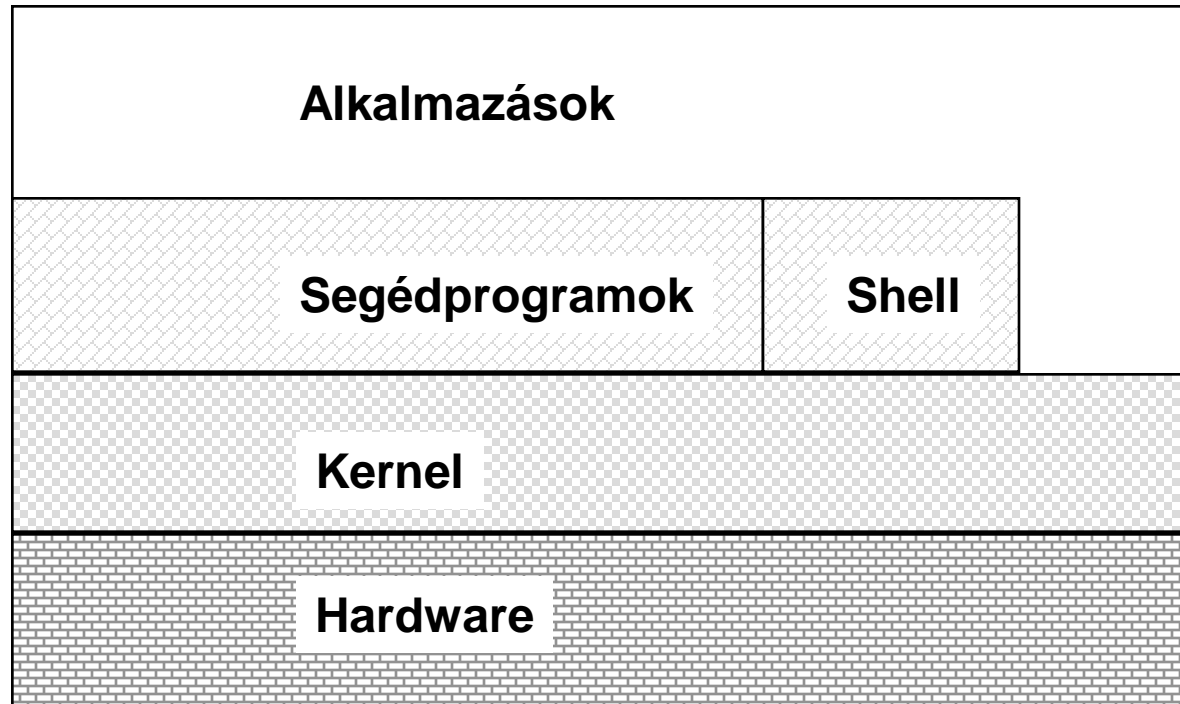

Unix történet

- ◆ **eredetileg két vonal: System V - BSD**
  - jelenleg özszemosódik
- ◆ **megvalósítások gyártónként különböznek**
  - SUN - Solaris
  - IBM - AIX
  - HP - HPUX
  - Compaq - Tru64 UNIX
  - Silicon Graphics - IRIX
  - ingyenes (főleg i386): Linux, (Free) (Net) (Open) BSD
- ◆ **a Unix tulajdonságai**
  - multitasking, multiuser
  - segédprogramok sokasága
  - shell
- ◆ **POSIX**
  - rendszerhívások
  - shell
  - segédprogramok

A Unix felépítése

Felhasználók

◆ Felhasználók

- password
- login shell
- UID
- home directory
- ulimit
- root, bin, sys, mail, nobody, lpd

◆ Csoportok

- GID
- tagok felhasználók
  - » elsődleges csoport
  - » másodlagos csoportok
- root, bin, sys, mail, nobody

Unix felhasználói felületek

◆ soros terminál

- karakteres, soros felület, vezérlő karakterek definiálhatók, echo
- **stty -a**
  - » erase (backspace)   **Ctrl-H**
  - » eof   **Ctrl-D**
  - » intr (break)   **Ctrl-C**
  - » susp (suspend)   **Ctrl-Z**
  - » stop (pause)   **Ctrl-S**
  - » start   **Ctrl-Q**
- üzemmódok: cooked (sort értelmez), raw (nincs értelmezés)

◆ X-Window rendszer

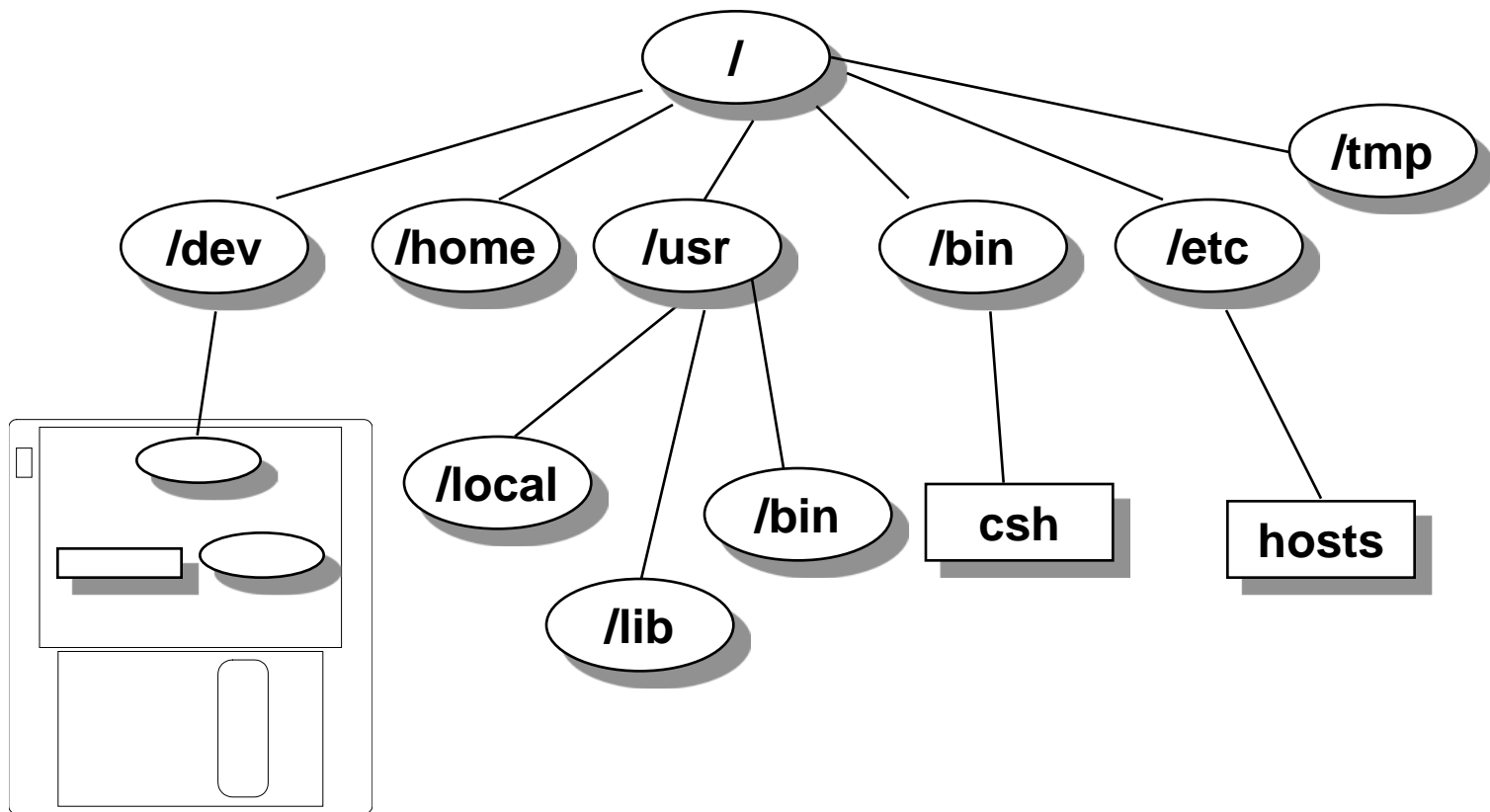
- ablakozós, többtászkos felület (terminál ablakok)
- window manager-ek
  - » beállítások a felhasználó ízlése szerint

◆ man - online help

- *man command*

Logikai file rendszer

egységes directory struktúra

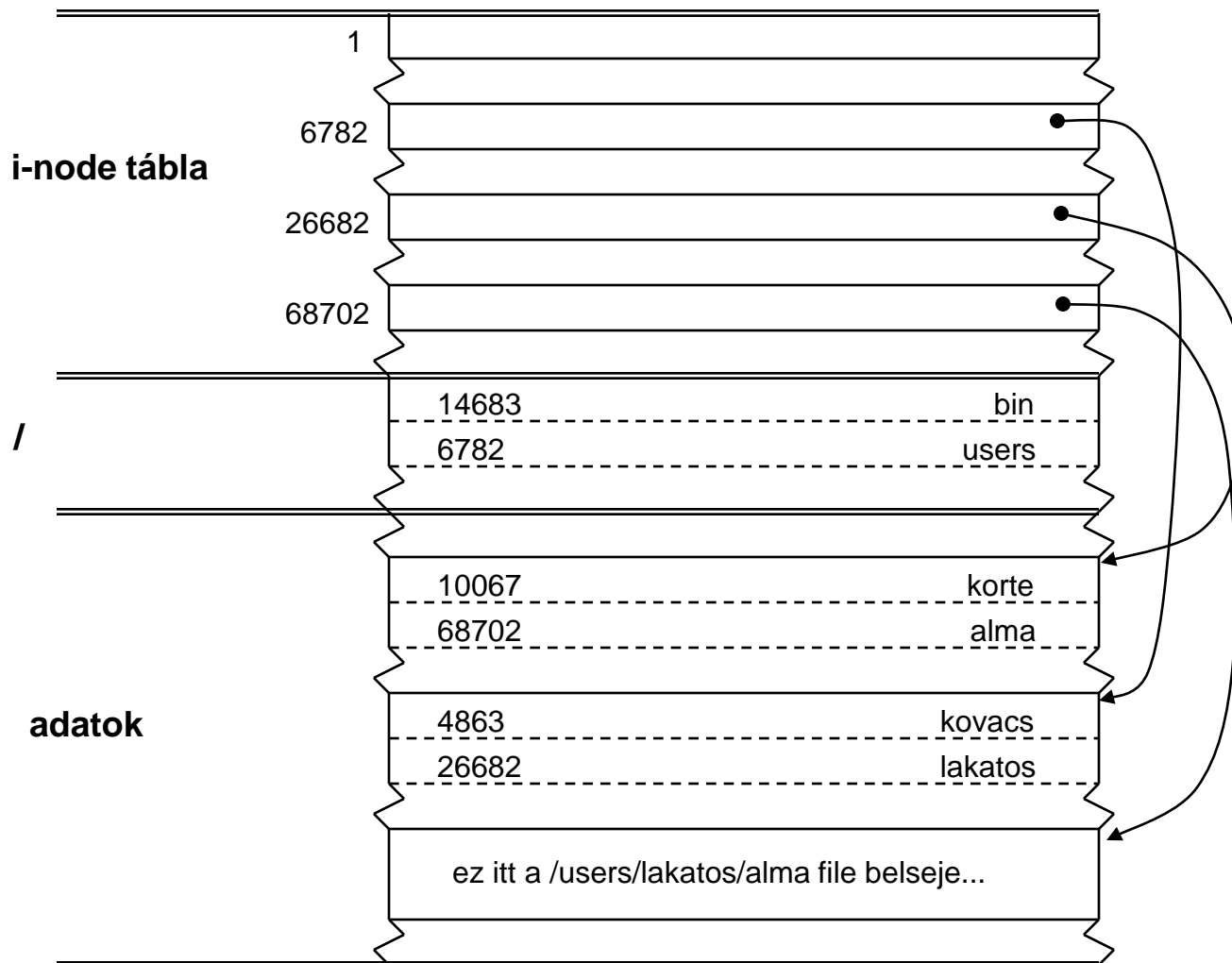
Logikai file rendszer - fizikai eszközök

- ◆ **Kötet - volume (diszk)**
- ◆ **Perifériák (/dev)**
  - terminal
  - külső diszk drive
  - szalagos egység
  - hangkártya
  - CD drive
  - hálózat
- ◆ **Beillesztés a logikai rendszerbe**
  - device: device file
  - file rendszer: mount
- ◆ **Multiuser szolgáltatás**
  - védelem: jogok

File név konvenciók

- ◆ **A könyvtárak (directory) speciális file-ok**
  - tartalmuk file bejegyzés
- ◆ **Gyökér könyvtár: /**
- ◆ **Általános file-név megadás**
  - abszolút
    - » `/users/lakatos/alma`, `/bin/ls`
  - relatív
    - `../lakatos/alma`, `../../bin/ls`
- ◆ **File név**
  - Kisbetű - Nagybetű
  - Maximális hossz 14 (gyakorlatban sokkal több)
  - Szinte minden karakter megengedett
  - a '.' kitüntetett szerepe:
rejtett file-ok első karaktere

Egy Unix file rendszer belső szerkezete

Következmények

- ◆ **File bejegyzés**
  - név
  - i-node szám
- ◆ **egy file-nak több neve - link**
  - ugyanolyan néven, de különböző direktoryban
- ◆ **file információk i-node-ban**
  - típus: reguláris, directory, eszköz, szimbolikus link, pipe
  - linkek száma
  - tulajdonos (UID, GID)
  - méret
  - jogok
  - dátumok (létrehozás, módosítás, hozzáférés)
- ◆ **linkek file rendszerek között - szimbolikus link**
  - a szimbolikus link egy file, tartalma: elérési út
  - ki lehet húzni a lába alól a talajt

Segédprogramok file és directory kezelés

◆ Általános forma

- `parancs -opciók argumentumok`
- `input:: argumentum, hiányában standard input`
- `output: standard output, vagy file -o file megadással`

◆ Filekezelés

<code>ls</code>	<code>cat</code>
<code>mv</code>	<code>cp</code>
<code>rm</code>	<code>ln</code>
<code>touch</code>	

◆ Directory kezelés

<code>pwd</code>	<code>cd</code>
<code>mkdir</code>	<code>rmdir</code>

Directory tartalma: `ls`

♦ `ls -options dir/filename`

- » `-a` minden bejegyzést kilistáz (a rejtetteket is)
- » `-C` több oszlopban listáz
- » `-d` directory esetén csak a nevét írja ki
- » `-g` hosszú listában nem írja ki a tulajdonost
- » `-i` az i-node számot is kiírja
- » `-l` hosszú lista, részletezve a jogokat is
- » `-o` hosszú listában nem írja ki a csoportot
- » `-p` directory neve után ír egy / jelet
- » `-r` megfordítja a sorrendet
- » `-R` rekurzívan bejárja az alkönyvtárakat is
- » `-t` névsor szerinti lista helyett időrendben listáz
- » `-x` többoszlopos listában a rendezés vízszintesen
- » `-1` egyoszlopos lista

File parancsok 1.

- ◆ file tartalmát írja ki a standard kimenetre
- ◆ **cat** *-options filename*
  - » -e mint -v, és minden sor végére \$
  - » -s nincs hibaüzenet
  - » -t mint -v, TAB helyett ^I
  - » -u a kimenetet nem buffereli
  - » -v a nem látható karaktereket is kiírja (kivévé TAB és NL) úgy, hogy azok láthatók legyenek (^X)
- ◆ file-ok másolása
- ◆ **cp** [-iR] *dir/filename dir/filename*
  - » -i interaktív mód
  - » -R rekurzív másolás
- ◆ file-ok átnevezése
- ◆ **mv** [-if] *dir/filename dir/filename*
  - » -i interaktív mód
  - » -f üzenet nélkül felülírja a meglévő file-t

File parancsok 2.

- ◆ **file-ok törlése**
- ◆ **rm [-if] filename**
  - » mint mv
- ◆ **file-ok linkelése**
- ◆ **ln [-fs] filename linkname**
  - linkname nem létező file
- ◆ **ln [-fs] filename ... dirname**
  - több file egy directoryban eredeti nevén
    - » -f üzenet nélkül felülírja a meglévő file-t
    - » -s szimbolikus link
- ◆ **file módosítási és hozzáférési idejének frissítése**
- ◆ **touch [-amc] [-r rfile | -t time] filename**
  - » -a csak hozzáférési idő (access time)
  - » -m csak módosítási idő (modification time)
  - » -c nem jön létre a file, ha nincs
  - » -t adott idő, formátum: [[CC]YY]MMDDhhmm[.ss]
  - » -r rfile idejével egyező

Directory parancsok

- ◆ az aktuális directory kiírása
  - `pwd`
- ◆ directory váltás
  - `cd dirname`
  - paraméter nélkül: `home`
- ◆ directory létrehozás
  - `mkdir [-p] dirname`
    - » `-p` a hiányzó alkönyvtárak is keletkeznek
- ◆ directory törlés
  - `rmdir dirname`

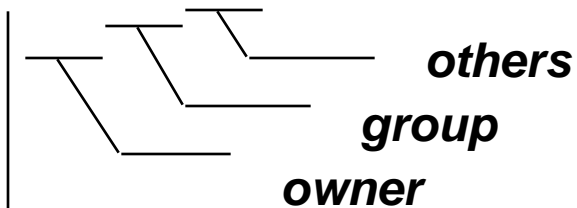
File-lista

```
pyxis.hit.bme.hu:szandi />ls -l
drwxrwxr-x   3 root      system      2048 May   1 11:17 dev
drwxrwxr-x  14 root      system      6656 May   1 11:16 etc
drwxrwxr-x   8 root      system       512 Aug   4 1994 export
drwxr-xr-x  32 bin        bin        1024 Apr   1 15:36 home
lrwxrwxrwx   1 root      sys         8 Aug   4 1994 lib -> /usr/lib
drwx-----  2 root      system       512 Aug   4 1994 lost+found
drwxr-xr-x  14 bin        bin         512 Aug   4 1994 lpp
drwxr-sr-x   9 sys        sys         512 Feb  21 1994 math
drwxr-xr-x   2 bin        bin         512 Aug   4 1994 mnt
drwxr-xr-x   2 root      system       512 Aug   4 1994 save
drwxr-xr-x   3 bin        bin         512 May  21 1994 sbin
drwxr-sr-x   8 sys        sys         512 Jan  30 1994 simscript
-rw-r--r--   1 root      system    120111 Mar  14 12:41 smit.log
-rw-r--r--   1 root      system    12975 Mar  14 12:41 smit.script
drwxrwxr-x   2 root      system       512 Aug   4 1994 tftpboot
drwxrwxrwt   4 bin        bin        36352 May   8 14:34 tmp
lrwxrwxrwx   1 root      sys         5 Aug   4 1994 u -> /home
drwxr-xr-x  19 bin        bin         512 Feb  14 1994 usr
drwxr-xr-x  10 bin        bin         512 Aug   4 1994 var
pyxis.hit.bme.hu:szandi />
```

Jogok 1.

ls -l

drwxrwxrwx 1 szandi staff 221 Sep 28 1994 mod.pas

érvényesítés

-	none
r	read
w	write
x	execute
s	set-uid,set-gid
t	sticky bit

-	regular file
d	directory
l	szimbolic link
p	named pipe
c	character device
b	block device

Jogok 2.

◆ Olvasás (r)

- file: a file (tartalma) olvasható
- dir: a direktory tartalma megtekinhető, azaz a direktoryban levő összes file-bejegyzés olvasható, de maga a file nem nyitható meg, csak ha 'x' jog is van

◆ Írás (w)

- file: a file (tartalma) megváltoztatható
- dir: a direktory tartalma írható, azaz új file-ok hozhatók létre, illetve meglévők törölhetők

◆ Execute/search (x)

- file: a file végrehajtható (bináris vagy script)
- dir: a direktoryban lehet keresni, azaz konkrét file-ra lehet hivatkozni (ha arra van értelemszerű jog), de a direktory teljes tartalma nem olvasható

Jogok 3.

- ◆ **real - effective UID (GID)**
  - új file létrehozása, program futása: effective UID, GID
  - effective group váltás: newgrp
- ◆ **listában az execute (x) flag pozíciójában más betű**
- ◆ **owner pozícióban 's' : set-uid**
  - file (bináris): a program futásakor effective UID=file UID
- ◆ **group pozícióban 's' : set-gid**
  - file (bináris) : a program futásakor effective GID=file GID
  - dir: új file GID=directory GID
- ◆ **others pozícióban 't' : sticky bit**
  - file:a program a futás után a memóriában marad
  - dir: csak a tulajdonos törölheti a file-okat (/tmp)

Jogok módosítása

- ◆ **File-bejegyzés jogainak megváltoztatása**
  - A tulajdonos és root végezheti el
  - chmod
- ◆ **File-bejegyzés csoportjának megváltoztatása**
  - A tulajdonos akkor végezheti el, ha a megadott csoportba tartozik, root mindig
  - chgrp
- ◆ **File-bejegyzés tulajdonosának megváltoztatása**
  - Csak root végezheti el
  - chown
- ◆ **Új file jogai létrehozáskor**
  - adatfile: rw-rw-rw-
  - futtatható file: rwxrwxrwx
  - fenti maszkolása (szűkítése): user mask
  - umask (alapértelmezés: 022, azaz rwxr-xr-x)

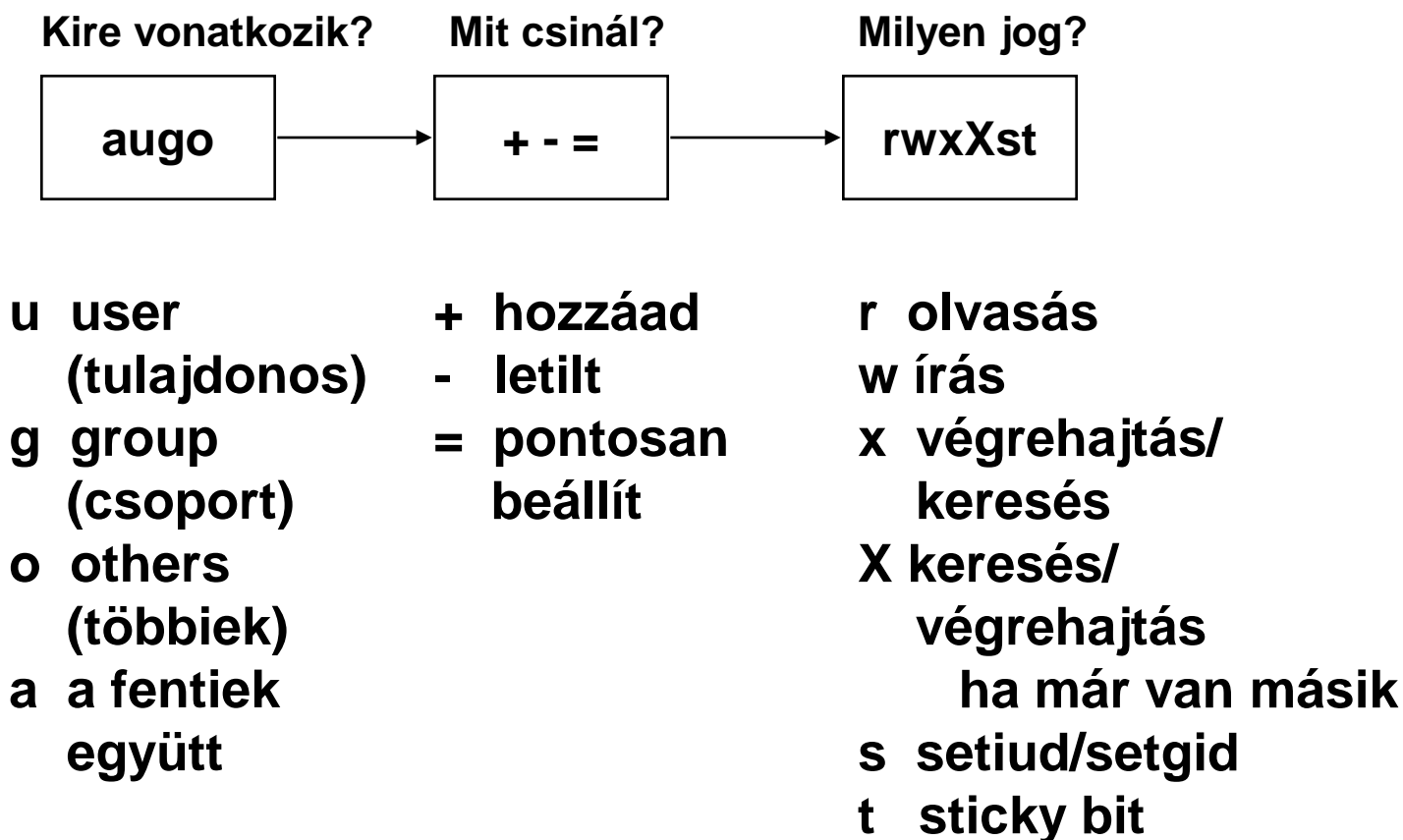
Jogok megváltoztatása

- ◆ **chmod [-Rf] *mode dir/filename***
  - » -R rekurzív végrehajtás
  - » -f nincs hibaüzenet sikertelenség esetén
- ◆ ***mode* megadása**
  - abszolút módon
  - szimbolikusan
- ◆ **chgrp [-Rf] *newgroup dir/filename***
  - » opciók, mint chmod
- ◆ **chown [-Rf] *newowner dir/filename***
  - » opciók, mint chmod

Jogok megadása abszolút módon (összeadandó, oktális)

» 4000	setuid
» 2000	setgid
» 1000	sticky bit (csak root)
» 0400	tulajdonos - olvasás
» 0200	tulajdonos - írás
» 0100	tulajdonos - végrehajtás, keresés
» 0040	csoport - olvasás
» 0020	csoport - írás
» 0010	csoport - végrehajtás, keresés
» 0004	mindenki - olvasás
» 0002	mindenki - írás
» 0001	mindenki - végrehajtás, keresés

Jogok megadása szimbolikusan

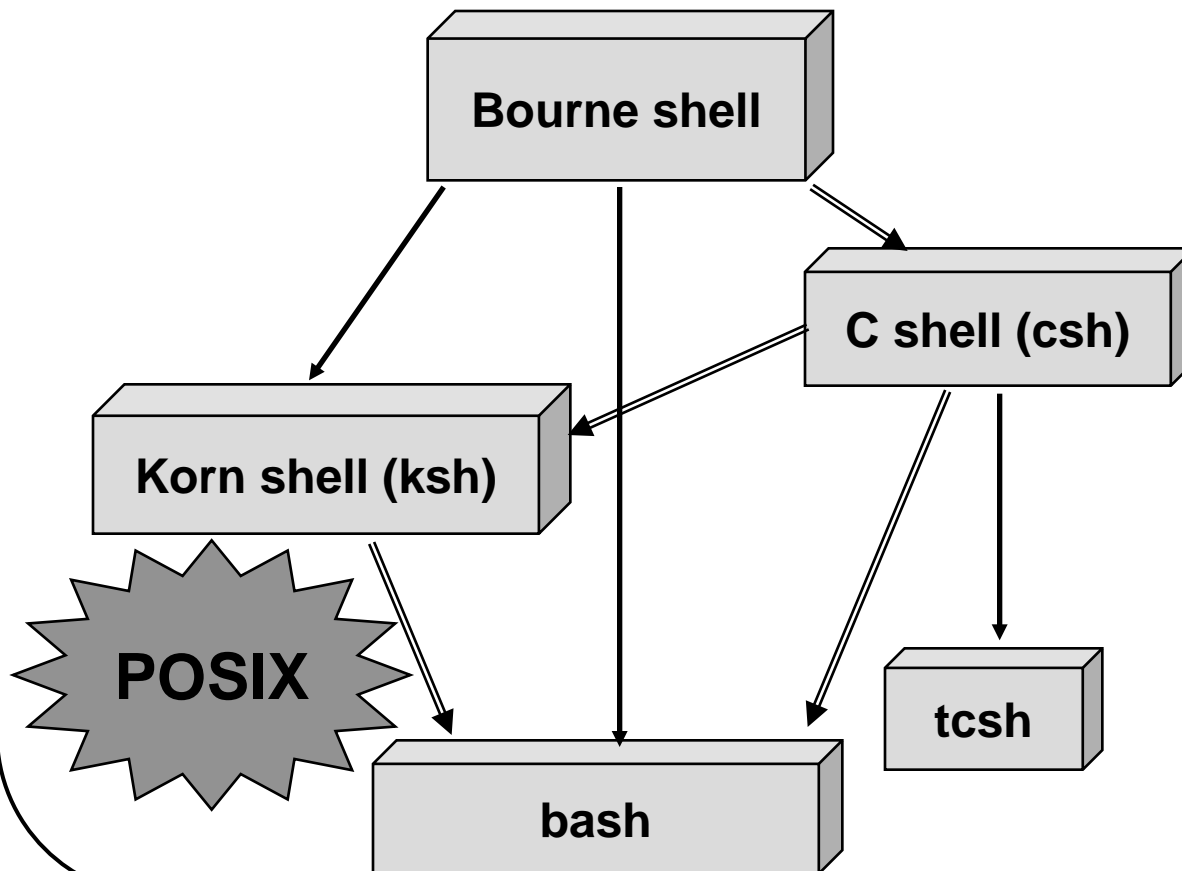

Felhasználók

- ◆ felhasználó (csoport) ID kiírása
- ◆ `id [[-G] | [-g] | [-u]] [-n] [user]`
  - » `-G` összes GID (real, effective, supplementary)
  - » `-g` csak effektív GID
  - » `-u` csak effektív UID
  - » `-n` ID helyett név
- ◆ aktív felhasználó
  - `id`
    - » összes ID (real, effektív is ha eltér) és nevük
  - `who am i`
    - » terminál és a bejelentkezés ideje is
- ◆ adott felhasználó összes ID-je és neve
  - `id user`
- ◆ bejelentkezett felhasználók
  - `who`
    - » terminál és a bejelentkezés ideje is

Shell

- parancs interpreter: kapcsolat a felhasználó felé
  - » közönséges Unix program
- „programozási nyelv”: scriptek
  - » egy feladatot csak egyszer oldjunk meg

Shell meghívása

- ◆ **login shell**
  - `chsh shell`
- ◆ **végrehajtott scriptek**

	<u>cs</u> h	<u>ba</u> sh	<u>POSIX</u>
login	<code>/etc/login</code> <code>~/.login</code>	<code>/etc/profile</code> <code>~/.bash_profile</code> vagy <code>~/.bash_login</code> vagy <code>~/.profile</code>	<code>/etc/profile</code> <code>~/.profile</code>
start	<code>/etc/cshrc</code> <code>~/.cshrc</code>	<code>~/.bashrc</code>	<code>\$ENV</code>
logout	<code>/etc/logout</code> <code>~/.logout</code>	<code>~/.bash_logout</code>	

- ◆ **`sh -c script-string`**

Folyamatok 1.

- ◆ futó program: folyamat
  - fa-struktúra
  - (effektív) UID, PID, PPID
  - command-line: job (%n)
    - » shell kezeli, process groupok
- ◆ státusz
- ◆ **ps [-arlu] [-t term] [pid]**
  - » -a minden processzt listáz
  - » -r csak a futó processzeket listázza
  - » -l hosszú listát készít
  - » -u a lista tartalmazza a user nevet is
  - » -t a term terminálhoz kapcsolódó processzek (opcionális)
  - » pid csak a pid processz (opcionális)
  - » egyéb nem említett opciók is vannak
- ◆ **jobs [-l | -p] [job]**
  - » -l részletes információ
  - » -p csak a PID

Folyamatok 2.

- ◆ **job control (előtér - háttér)**
  - `fg [%jobnum]`
  - `bg [%jobnum ...]`
- ◆ **jelek (küldése)**
  - HUP, KILL, TERM, CONT
  - `kill -sig [PID | %jobnum]`
  - `kill -KILL 1234`
    - » összes szignál: `kill -l`
- ◆ **futtatás alacsonyabb prioritással**
  - `nice [-n] command-line`
    - » -n nice value: -20...20
    - » n prioritással alacsonyabban fut, mint alapértelmezésben
    - » tipikus használat: `nice parancs &`
- ◆ **prioritás állítása**
  - `renice [nv] pid`
    - » nv nice value: -20...20

Folyamatok 3.

- ◆ **kijelentkezés után is fut**
  - `nohup command-line`
    - » tipikus használat: `nohup parancs &`
- ◆ **késleltetés n másodpercig**
  - `sleep n`
- ◆ **várakozás adott processz befejeződéséig**
  - `wait [pid | %job]`
  - ha nincs paraméter, az összes háttérben futó processz befejeződéséig vár
  - visszatérési értéke a processz visszatérési értéke
- ◆ **szinkronitás**
  - szinkron parancs-sorozat: `ls ; who`
    - » a második csak akkor fut, ha az első befejeződött
  - aszinkronitás: `ls &`
    - » azonnal visszakapjuk a command-promptot
  - csoportosítás: `(date; ls) > lista &`
    - » a zárójeles rész külön fut, outputjuk összegződik

Folyamatok 4.

♦ futtatás adott időpontban

- **at [-f file] [-m] atime [adate] [+ increment]**
  - » mail-be kerül a job standard outputja és errorja, ha van
  - » -f file – elindítandó shell script (hiányában standard input)
  - » -m – mail-t kap a felhasználó, ha lefutott a job
  - » atime – indítási időpont
    - h[h][:][mm][am|pm] | noon | midnight | now
  - » adate – indítási dátum (alapértelmezés: today | tomorrow)
    - [today | tomorrow | day-of-week | [[CC]YY] MMM DD]
  - » increment – az adott időhöz képest később
    - n [minutes | hours | days | weeks | months | years]
- **at [-f file] [-m] -t time**
  - » time – indítási időpont (mint touch)
    - [[CC]YY]MMDDhhmm[.ss]
- **at -l [job...]**
  - » lista a felhasználó által elindítani kezdeményezett jobokról
- **at -r job...**
  - » job(ok) törlése a várakozási sorból
  - » péda – az összes job törlése: `at -r `at -l | cut -f1``

Operátorok

- ◆ **logikai igaz - sikeres végrehajtás**

- exit status 0

- ◆ **pipeline**

`c1 | c2`

- c1 outputja c2 inputja lesz

- ◆ **logikai negálás (NOT)**

`! c`

- c exit státusza negálódik

- ◆ **logikai ÉS (AND)**

`c1 && c2`

- c2 csak akkor fut, ha c1 sikeres

- ◆ **logikai VAGY (OR)**

`c1 || c2`

- c2 csak akkor fut, ha c1 sikertelen

- ◆ **parancs vége**

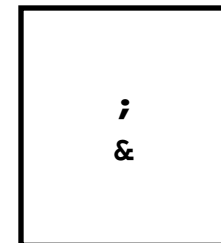
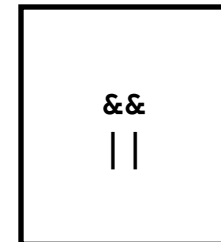
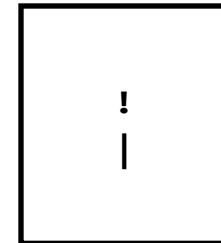
`c1; c2`

- c2 akkor fut, ha c1 befejeződött
- egyenértékű egy sorvégével

- ◆ **futtatás háttérben**

`c1 & c2`

- c1 elindul a háttérben
- c2 futása azonnal elkezdődik

→ precedencia →

Átírányítások

- ◆ **standard output** >
- ◆ **standard input** <
- ◆ **standard output append** >>
- ◆ **output és error összekapcsolódik** 2>&1
- ◆ **output helyett n. filedescriptor** >&n
- ◆ **input helyett n. filedescriptor** <&n
- ◆ **n. filedescriptor helyett m.** n>&m
- ◆ **here documents word-ig** << word

- példa:

```
cat << ***END***  
Listing of $1 as `date`  
`ls -l $1`  
*** End of listing ***  
***END***
```

Paraméterek, változók

- ◆ **pozicionális paraméterek**

\$1 \$2 \$3 \$4 \$5 ...

shift [n]

- ◆ **speciális paraméterek**

\$* az összes paraméter

\$@ ugyanaz mint fent, de "-ben külön szavak

\$# paraméterek száma

\$? exit statusz

\$\$ processz ID

\$! háttér processz ID

\$0 a shell

- ◆ **előre definiált változók**

- HOME

- PATH

- PS1

- ◆ **felhasználó által definiált változók**

- alma=korte

Helyettesítések

- ◆ **file-név (az illeszkedő file neve helyettesítődik)**
  - * 0 vagy tetszőleges karakter
  - ? egy karakter
  - [abc] [a-z] halmaz, vagy intervallum
    - » példa: összes file az adott direktoryban path-al együtt:
    - » `echo dir/*`
- ◆ **paraméter (változó)**
  - `$var`
    - » elérési útvonal kiírása: `echo $PATH`
- ◆ **parancs**
  - ```
    - » a parancs outputja helyettesítődik, pld: `i=`expr $i + 1``
- ◆ **tilde (Bourne shellben nincs)**
  - `~[user]`
    - » aktuális (vagy user) felhasználó HOME könyvtára helyettesítődik
    - » példa: `echo ~ ~szandi`

Idézet (quotation)

◆ Backslash quotation

- `\c`
- a sor végén: folytatósor
- `\\`

◆ Single quotation

- `'text'`
- a két egyszeres idézőjel között semmi sem speciális (csak `'`)

◆ Double quotation

- `"text"`
- `$ ` "` megtartják jelentésüket
- `\` elnyomja a fentiek jelentését

◆ Példa

- `echo "My home is $HOME but not \ $HOME"`
- `echo 'My home isn''''t $HOME'`
- `echo My home isn\'t \ $HOME`

(basic) Reguláris kifejezések (BRE) 1.

- ◆ **c** a 'c' karakter, ha nem speciális (. [^*\$\)
- ◆ **\c** a 'c' karakter
- ◆ **^** sor eleje
- ◆ **\$** sor vége
- ◆ **.** egy darab akármilyen karakter
- ◆ **[abc]** egy karakter az 'abc'-ből
- ◆ **[^abc]** egy karakter, de nem 'abc'
- ◆ **r*** *r* kifejezés 0 vagy tetszőleges számszor
- ◆ **r₁r₂** *r*₁ és *r*₂ egymás után, *r*₁ a lehető leghosszabban illeszkedik
- ◆ **\(r\)** *r* kifejezésre később lehet hivatkozni
- ◆ **\i** az *i*-edik (1-9) **\(r\)** -al definiált kifejezés

(extended) Reguláris kifejezések (ERE) 2.

- ◆ BRE és még ...
- ◆ újabb speciális karakterek: + ? | ( )
- ◆ ( ) kifejezések zárójelezhetők (csoportosíthatók)
- ◆ r^+ r kifejezés 1 vagy tetszőleges számszor
- ◆ $r^?$ r kifejezés 0 vagy 1 számú előfordulással
- ◆ r_1/r_2 r_1 vagy r_2
- ◆ precedencia:
- ◆ [ ]
- ◆ ( )
- ◆ * + ?
- ◆ |

helyettesítő stringben:

- ◆ & az aktuális illeszkedő reguláris kifejezés
- ◆ $\backslash i$ az i -edik (1-9) $\backslash(r\backslash)$ -al definiált kifejezés

Oldaltördelő (pager) segédprogramok

- ◆ feladatuk: file-ok kiírása a terminálra oldalanként
  - more less
- ◆ gyakori használat szűrőként
  - ls | less
- ◆ futás közben billentyűparancsok (a legfontosabbak)
  - kilépés: q
  - shell parancs: *!cmd*
  - mozgás:

	<u>előre</u>	<u>vissza</u>
• egy sor	<i>enter</i>	k
• egy képernyő	<i>space</i>	b
• file vége	g	G
• minta	<i>/regexpr</i>	<i>?regexpr</i>
• következő minta	n	N
- ◆ csak less - nem POSIX
  - lehet visszafele is mozogni
  - nem olvassa be a teljes file-t (nagy file-ok kezelése is gyors)
  - a file végén nem lép ki (a file futás közben is bővílhet)

Keresés

◆ Szöveg minta keresése

- alapértelmezésben kiírja az illeszkedő sorokat
- több file esetében minden sor elé kerül a file neve
- file argumentum nélkül a standard inputról olvas

◆ `grep [-ivnc]s regexp [file...]`

- » `-i` ignore case (kis-nagybetű nem különbözik)
- » `-v` azokat a sorokat írja ki, melyek nem illeszkednek
- » `-n` minden sort elején lesz filenév és sorszám
- » `-c` csak az illeszkedő sorok számát írja ki
- » `-l` csak a file(ok) nevét írja ki
- » `-s` olvashatatlan input file-ok esetén nincs hibaüzenet
- » egyéb nem említett opciók is vannak

◆ Kiterjesztett (extended) reguláris kifejezés használata

- `egrep`: `grep -E`

◆ Fix string használata

- `fgrep`: `grep -F`

További szűrők

- ◆ **File eleje (első 10 sor)**
- ◆ **head [-n num] [*file...*]**
  - » -n az első num darab sort írja ki
- ◆ **File vége (utolsó 10 sor)**
- ◆ **tail [-f] [-c numbyte | -n numlin] [*file...*]**
  - » -c a kiírandó szöveget byteban mérjük
    - +numbyte a kiírás a numbyte-adik byte-nál kezdődik
    - -numbyte az utolsó numbyte darab byte kerül kiírásra
  - » -n az utolsó numlin darab sort írja ki
  - » -f a file végén nem lép ki
- ◆ **Csővezeték megcsapolása**
  - a standard inputot a standard outputra és file-ba másolja
- ◆ **tee [-ia] [*file...*]**
  - » -i figyelmen kívül hagyja az interruptot
  - » -a hozzáfűzi (append) az outputot a file-hoz
  - **ls | tee file**

Rendezés

- ◆ **sort** [-bdfiMnr] [-tc] [+p1[s][-p2[s]]] [-o *file*] [*file...*]
  - Rendezi az inputot kulcsok (vagy teljes sorok) alapján
  - Hasonlítást befolyásoló opciók
    - » **b** kezdő szóközök tabulátorok figyelmen kívül hagyva
    - » **d** szótárrendezés: csak betűk és számjegyek
    - » **f** kis- és nagybetűk nincsenek megkülönböztetve
    - » **i** nem ASCII karakterek figyelmen kívül hagyva
    - » **M** hónapsorrend (angol, a nem jók JAN elé)
    - » **n** numerikus sorrend
    - » **r** megfordítja az aktuális rendezést
  - **tc** a mezők (kulcsok) közti szeparátor *c* lesz (whitespace)
  - **Rendezési kulcs (key)** a sor egy mezője (szava)
    - » mezők számozása 0-tól kezdődik
    - » **+p1** első kulcs
    - » **-p2** utolsó, már nem használt kulcs
    - » **s** hasonlítást befolyásoló opció (lásd fent)
  - az output a megadott file: **-o file**
  - példa: passwd file rendezése GID, azon belül UID szerint
    - » `sort -t: +3 -4n +2 -3n /etc/passwd`

File keresése 1.

- ◆ **find *path feltétel***
- ◆ **megkeres minden file-t path-ban és alatta**
- ◆ **feltételeket kiértékeli, mely teljesül, ha a file ...**
  - » **numerikus értékek (n: pontosan n; ±n: nagyobb/kisebb, mint n)**
  - **-name *fname***   **neve illeszkedik fname-ra**
  - **-type *c***   **típusa c (f-file, d-directory, l-szimbolikus link
p-pipe, c-character device, b-block device)**
  - **-links [±]*n***   **linkjeinek száma n**
  - **-perm *mode***   **védelmi módja mode (mint chmod)**
  - **-user *uname***   **tulajdonosa uname**
  - **-group *gname***   **gname csoporthoz tartozik**
  - **-size [±]*n***   **n blokk (512 byte) méretű**
  - **-size [±]*nc***   **n karakter méretű**
  - **-atime [±]*n***   **hozzáférési (access) ideje n (nap)**
  - **-mtime [±]*n***   **módosítási (modification) ideje n (nap)**
  - **-ctime [±]*n***   **létrehozási (creation) ideje n (nap)**
  - **-newer *file***   **újabb, mint file**
  - **-inum [±]*n***   **i-node száma n**

File keresése 2.

- ◆ **parancsok alkalmazása**
- ◆ **feltételként teljesül, ha a visszatérési érték 0**
  - **-exec *cmd*** *cmd* parancs futtatása
  - **-ok *cmd*** *cmd* parancs futtatása csak nyugtázás után
    - » **cmd-ben speciális jelentések:**
    - » **{}** a keresett file teljes path-al behelyettesítődik
    - » **;** a cmd végét jelöli
- ◆ **egyéb feltételek mellékhattással - mindig igaz értékűek**
  - **-print** kiírja a file nevet path-al együtt
  - **-follow** követi a szimbolikus linkeket (-type l)
- ◆ **tesztek kombinálása logikai operátorokkal**
  - **(kif.)** csoportosítás, külön argumentum, idézni kell: \`(`
  - **!** logikai nem (NOT)
  - **-a** logikai és (AND)
  - **-o** logikai vagy (OR)
- ◆ **példa: töröljük le a *.bak file-okat**
  - **find . -name "*.bak" -type f -exec rm {} \;**

További segédprogramok 1.

- ◆ Sorok, szavak, karakterek számlálása
- ◆ **wc [-c|w] [file...]**
  - » -c karakterek száma
  - » -l sorok száma
  - » -w szavak (whitespace között) száma
- ◆ Kifejezések kiszámítása
- ◆ **expr kif.**
  - » kif. whitespace-ek között operátorok, argumentumok
  - » + - * / % < > <= >= != | &
  - » kifejezés kiszámított eredménye standard outputra
- ◆ File tartalmának kiírása
- ◆ **od -f file...**
  - » f formátum:
    - d-decimal, u-unsigned decimal, o-octal, x-hexadecimal
    - f-floating point number, c-character, a-ascii character

További segédprogramok 2.

- ◆ **Karakterek cseréje**

- ◆ **tr [-cds] str1 [str2]**

- » **str1** a helyettesítendő vagy törlendő karakterek
- » **str2** a helyettesített karakterek (str1-ben azonos sorszám)
- » **-c** str1 komplementjét használja
- » **-d** a karakterek törlése
- » **-s** ismétlődéseket csak egyszer írja ki (squeeze)
- » **stri** megadhatók tartományok: [a-z], ismétlődések [c*n]
  - például kis-nagybetű csere: tr "[a-z]" "[A-Z]"
  - DOS textből UNIX text: tr -d "\r"

- ◆ **Karakterek, mezők kiválogatása (számozásuk 1-től)**

- ◆ **cut -c|-f [-dc] lista [file...]**

- » **-c** karakterek kiválogatása
- » **-f** mezők kiválogatása
- » **-dc** c a mezőhatároló (alapértelmezés **TAB**)
- » **lista** mező sorszámok, tartományok, pld: 1,3-5,12-

További segédprogramok 3.

- ◆ **file-név/directory-név rész kiírása**
- ◆ **basename/dirname str1 [str2]**
  - » **str1** a teljes file-név elérési úttal
  - » **str2** a kiterjesztés (suffix) (basename esetében)
- ◆ **file-ok típusának megállapítása**
- ◆ **file [-L] [-f file1] file...**
  - » **-L** szimbolikus link követése
  - » **-f** file1-ből is olvassa a file-ok listáját
- ◆ **egymás utáni ismétlődő sorok**
- ◆ **uniq [-cdu] [infile [outfile]]**
  - » **-d** az ismétlődő sorokból csak egyet ír ki
  - » **-u** csak a nem ismétlődő sorokat írja ki
  - » **-c** minden sor elé kiírja az ismétlődési számot
- ◆ **file feldarabolása (xaa, xab, ... xaz, xba, ...)**
- ◆ **split [-l lines] [file [name]]**
  - » **-l** az egyes darabok sorainak száma (alapért. 1000)
  - » **name** a darab nevek előtagja (prefix)

File-ok összehasonlítása

- ◆ **rendezett szövegfile-ok összehasonlítása, kiírása**
- ◆ **comm [-123] file1 file2**
  - » -1 csak az első file-ban előforduló sorok
  - » -2 csak a második file-ban előforduló sorok
  - » -3 mindkét file-ban előforduló sorok
- ◆ **pontos összehasonlítás (csak a különbség kiírása)**
- ◆ **cmp [-s] file1 file1**
  - » -s nincs semmilyen kiírás
  - » visszatérési érték: 0,1,2: a két file azonos, különböző, hiba
- ◆ **összehasonlítás, mintha két verziója lenne egy file-nak**
- ◆ **diff [-eb] file1 file2**
  - » -e kiír egy scriptet, melyet az ed editorral futtatva,
  - » file1-re alkalmazva file2-t kapjuk
  - » -b az ismétlődő white space-eket egy szóköznek tekinti
  - » visszatérési érték, mint cmp
  - » van sok más opció is

Stream editor (sed) 1.

- ◆ minden sorra végrehajtja a „szerkesztési” parancsokat
- ◆ **sed [-nfe] [command] [infile]**
  - » -n elnyomja az eredeti outputot
  - » -f sfile a parancsokat sfile tartalmazza
  - » -e a parancsok az utasítássorban vannak
- ◆ **parancsok: [cim1, [cim2]] művelet [argument]**
- ◆ **cím**
  - sorszám (1-től kezdődik)
  - (basic) reguláris kifejezés
- ◆ **műveletek**
  - **a\szoveg**
    - » szoveg kiírása mielőtt a következő sort olvasná (append)
  - **c\szoveg**
    - » az input buffer cseréje szoveg-re
  - **d**
    - » az input buffer nem kerül az outputra (delete)

Stream editor (sed) 2.

◆ parancsok ...

- `i\szoveg`
  - » `szoveg` kiírása az input buffer előtt (insert)
- `q` a `sed` futása befejeződik (quit)
- `s/minta/csere/flag`
  - » `minta-ra` illeszkedő rész cseréje `csere-re`
  - » `flag` (opcionális)
    - `g` global (az összes mintára illeszkedő rész cseréje)
    - `p` a mintapuffer kiírása
- `y/str1/str2/`
  - » minden `str1`-ben előforduló karaktert a megfelelő `str2`-beli karakterré konvertál (`str1` és `str2` azonos hosszúságú)
- `w file`
  - » a puffer tartalmát `file`-ba írja (append)
- `r file`
  - » mielőtt a következő sort olvassa, `file` tartalmát kiírja

◆ Példák

- ez első üres sorig írjuk ki az inputot: `sed -n '1,/^$/p'`
- első két szó cseréje: `sed 's/\([^ ]*\) *\([^ ]*\)/\2 \1/'`